

היום נלמד בעזרת ה':

שבועות דף יד

(בעמוד הקודם)

הגמרא דנה בדברי הברייתא (שהובאה בעמוד הקודם). לתועלת הענין נביא שוב את הדברים.

נאמר בשעיר הפינימי "וְשָׁחַט אֶת שְׁעִיר הַחֲטָאת אֲשֶׁר לָעָם" ללמד שרק עם ישראל מתכפר בו ולא הכהנים. שואלת הברייתא - ובמה הכהנים מתכפרים? ומשיבה - בפרו של אהרן. שואלת הברייתא - אולי הם לא יתכפרו בפרו של אהרן בגלל שנאמר בו "וְהִקְרִיב אֹהֶרֶן אֶת פֶּר הַחֲטָאת אֲשֶׁר לוֹ" הפר מכפר עליו ולא על הכהנים. ואם כן מעתה אין לכהנים כפרה! משיבה הברייתא - הרי כתוב "וְאֵת הַמִּזְבֵּחַ יִכָּפֵר וְעַל הַכֹּהֲנִים וְעַל כָּל עַם הָאָרֶץ יִכָּפֵר" ואם כן מצאנו להם כפרה. ואם כן חוזרת השאלה במה הם מתכפרים?

והתשובה - מוטב שיתכפרו בפרו של אהרן שהרי 'הותר מכללו אצל ביתו'. דהיינו למרות שכתוב שהפר הוא "אֲשֶׁר לוֹ" אך כתוב שם שהפר מכפר גם על אנשי ביתו "וְהִקְרִיב אֹהֶרֶן אֶת פֶּר הַחֲטָאת אֲשֶׁר לוֹ וְכִפֹּר בְּעַדוֹ וּבְעַד בֵּיתוֹ", ולכן הוא גם יכפר על הכהנים. וזה עדיף לומר, מאשר לומר שהם יתכפרו בשעיר הנעשה בפנים שהוא מכספר רק על אהרן בלבד והוא 'לא הותר מכללו אצל ביתו'.

ואם נפשך לומר וכו': ממשיכה הברייתא - ואם יהיה לך מה לטעון על כך (יתבאר לקמן). התשובה - נאמר בתהילים "בית אהרן ברכו את ה', בית הלוי ברכו את ה', יראי ה' ברכו את ה'". כל הכהנים נקראים 'בית אהרן', אם כן כולם נחשבים כ'ביתו' ומתכפרים בפר שלו. עד כאן הברייתא.

מאי 'אם נפשך לומר'? הגמרא חוזרת לדברי הברייתא שהובאה לעיל, ושואלת מה ניתן לטעון על כך?

תשובה: וכי **תימא:** בפסוק כתוב שהפר מכפר "בְּעֵדוֹ וּבְעֵד בֵּיתוֹ" דוקא על ביתו ולא על הכהנים. זו השאלה. והתשובה על כך – כל הכהנים נקראים 'ביתו' של אהרן, כפי שכתוב בפסוק "בית אהרן ברכו את ה' וכו'" והיינו הכהנים.

קושיא נוספת על הברייתא

והאי אשר לעם: הברייתא אמרה שממה שכתוב בשעיר הפנימי "וְשָׁחַט אֶת שְׂעִיר הַחֲטָאתִים אֲשֶׁר לָעָם" לומדים שרק עם ישראל מתכפר בשעיר ולא הכהנים. וקשה, הרי המילים הללו הזה נצרכות ללמד שהשעיר נקנה מכספי הצביור ולא מכספו של הכהן גדול. (דהיינו בגלל שאת הפר שלו הוא צריך לקנות מכספו, מדגישה התורה שהשעיר נקנה מכספי הצביור).

תירוץ: **ההוא מ"ומאת עדת בני ישראל" נפקא:** את הדין שהשעיר נקנה מכספי ציבור לומדים מפסוק אחר "**וּמֵאֵת עֵדַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל יִקַּח שְׂנֵי שְׂעִירֵי עִזִּים**".

קושיא נוספת על הברייתא

והאי אשר לו: הברייתא שאלה שלכהנים לא תהא כפרה בפר של הכהן גדול, כי כתוב "וְהִקְרִיב אֹהֶרֶן אֶת פֶּר הַחֲטָאתִים אֲשֶׁר לוֹ" ללמד שהפר מכפר עליו ולא על הכהנים. וקשה, הרי המילים הללו נצרכות ללמד על דבר אחר כדלהלן.

לכדתניא – משלו הוא מביא וכו': שלוש פעמים נאמר "אֲשֶׁר לוֹ" בפר של אהרן. ללמד א. שהוא קונה אותו מכספו ולא משל ציבור. ב. וגם לא מכספי הכהנים, למרות שהם מתכפרים בפר הזה. ג. גם אם הביא בדיעבד שלא מכספו, הקרבן פסול.

תירוץ: **תנא הכי קא קשיא ליה:** התנא התכון להקשות כך – כמו שהשעיר של העם לא מכפר על הכהנים בגלל שהכהנים לא משתתפים במימון שלו, שהרי כתוב "וְשָׁחַט אֶת שְׂעִיר הַחֲטָאתִים אֲשֶׁר לָעָם". אם כן גם בפר של אהרן הם לא יתכפרו, כי גם במימון שלו הם לא משתתפים, שהרי נאמר "אֲשֶׁר לוֹ" ללמד שאהרן קונה אותו מכספו ולא מהכהנים כנ"ל. ואם כן לא תהא לכהנים כפרה!

ועל כך עונה הברייתא שכל הכהנים נקראים 'ביתו' של אהרן והם מתכפרים בפר שלו.

לעיל (יג'ב) הובאה ברייתא בה נחלקו רבי יהודה ורבי שמעון באיזה קרבנות מתכפרים הכהנים. לדעת רבי יהודה הכהנים מתכפרים על שאר עבירות בשעיר המשתלח כמו כל ישראל, ועל טומאת מקדש וקודשיו הם מתכפרים בפר של אהרון. לדעת רבי שמעון לא רק על טומאת מקדש וקודשיו בפר, אלא גם על שאר עבירות בידיו של הפר.

בשלמא לרבי שמעון: הכהן גדול מתודה שני ידוים על הפר ואחר כך מזה מדמו בפנים. לדעת רבי שמעון מובן מדוע צריך את שלושת 'הכפרות' הללו. אחד לכפר על טומאת מקדש וקודשיו באופן של 'יש בה ידיעה בתחילה ואין בה ידיעה בסוף', וזה כנגד השעיר הפנימי שישראל מתכפרים בו על זה. ואחד לכפר על טומאת מקדש וקודשיו באופן של 'אין בה ידיעה בתחילה ויש בה ידיעה בסוף', וזה כנגד שעיר הנעשה בחוץ שישראל מתכפרים בו על זה. ואחד לכפר על שאר עבירות, וזה כנגד שעיר המשתלח שמתכפרים בו ישראל על שאר עבירות.

אבל לדעת רבי יהודה שהכהנים מתכפרים על שאר עבירות בשעיר המשתלח, מדוע צריך שלושה כפרות? מספיק ידיו אחד והזאת דם, כדי לכפר על שני סוגי טומאת מקדש וקודשיו הנ"ל.

תירוץ: אחד לו ואחד לביתו: הכהן גדול צריך להתוודות שני ידוים על אותה כפרה. כי עליו לעשות ידיו בנפרד על עצמו (עליו ועל משפחתו), ואחר כך ידיו בנפרד עליו ועל אחיו הכהנים (הגמרא קוראת להם 'ביתו' מלשון 'בית אהרון'). וטעם הדבר, כדברי רבי ישמעאל שמוטב יבוא זכאי ויכפר על החייב. ולכן קודם כל הוא מתודה על עצמו ונעשה זכאי, ואחר כך הוא מתודה על הכהנים החייבים.

הדרן עלך שבועות שתיים

פרק שני. משנה: למדנו במשנה בפרק הקודם - **ידיעות הטומאה שתיים שהן ארבע**. המשנה מבארת:

מי שנטמא **ידע** שנטמא (בשעה שנטמא או אח"כ), ובשעה שאכל את הקודש **נעלמה ממנו הטומאה** דהיינו ששכח שנטמא, **וזכור את הקדש** כלומר אבל זוכר ויודע שהוא אוכל כעת בשר קודש. או **שנעלם ממנו הקדש וזכור את הטומאה**, כלומר או שלאחר שידע שזה בשר קודש נעלמה ממנו ידיעה זו בשעה שאכל, אבל זכר שגופו טמא. או שידע שגופו טמא והבשר קודש, אבל אח"כ **נעלמו ממנו זה וזה** (= שגופו טמא והבשר קודש), **ואכל את הקדש ולא ידע, ומשאכל ידע** (= ולאחר שאכל ידע), **הרי זה בקרבן עולה ויורד**.

מי שנטמא וידע שנטמא, ואח"כ נעלמה ממנו הטומאה והוא נכנס למקדש, וזכור את המקדש, כלומר שבשעה שנכנס למקדש זכר וידע שזה בית המקדש, או נעלם ממנו מקדש דהיינו ששכח שזה בית המקדש וזכור את הטומאה כלומר אבל זכר שהוא טמא, או שנעלם ממנו זה וזה דהיינו ששכח שהוא טמא וגם שזה בית המקדש ונכנס למקדש ולא ידע, ומשיצא ידע (= ולאחר שיצא ידע), הרי זה בקרבן עולה ויורד.

אחד הנכנס לעזרה ואחד הנכנס לתוספת העזרה: כלומר טמא שנכנס לעזרה עצמה או לתוספת העזרה שהוסיפו עליה אח"כ, חייב מלקות.

שאין מוסיפין על העיר ועל העזרות אלא במלך ונביא וכו': כלומר הטעם שטמא הנכנס לתוספת העזרה לוקה, מפני שקדושת תוספת העזרה שווה לקדושת העזרה עצמה, כיון שמקדשים את התוספת ע"י מלך ונביא וכו', ובכך קדושתה של התוספת נעשית כמו העזרה עצמה.

ובשתי תודות: כשהקיפו את המקום אותו רצו לקדש היו נושאים עמם שני לחמי תודה.

ובשיר: בכינורות וּבְנִינִים וּבְצִלְצָלִים (= מיני כלי נגינה) כמבואר בגמ' לקמן.

ובית דין מהלכין, ושתי תודות (= לחמי התודה) אחריהן, וכל ישראל אחריהם.

התודה הפנימית נאכלת, והתודה החיצונה נשרפת: יבואר בגמ'.

וכל שלא נעשית בכל אלו הנכנס לשם אין חייב עליה: אם הוסיפו על העזרה ולא עשו את כל הנ"ל, הרי שטמא הנכנס לשם לא חייב, כיון שאין קדושתה קדושה גמורה.

נטמא בעזרה, ונעלמה ממנו טומאה, וזכור את המקדש: אדם טהור שנכנס לעזרה ונטמא בתוך העזרה וידע שנטמא, ואח"כ שכח שנטמא אבל זכר וידע שהוא נמצא במקדש. **נעלם הימנו מקדש וזכור הטומאה:** או שנעלם ממנו שהוא נמצא במקדש אבל זכר שהוא טמא. **נעלם ממנו זה וזה:** או ששכח שהוא טמא וגם נעלם ממנו שהוא נמצא במקדש, והשתחוה או ששהה בכדי השתחוואה: כלומר וכיון שנעלם ממנו (הטומאה או המקדש או שניהם) לכן הוא לא יצא מיד מהמקדש, והשתחוואה, או ששהה במקדש בשיעור זמן של השתחוואה (= הגמ' תבאר מהו השיעור), או בא לו בארוכה, חייב: או שיצא מהמקדש בדרך הארוכה למרות שיכל לצאת בדרך הקצרה יותר, חייב. (ושיעורים הללו לנטמא בתוך העזרה הם הלכה למשה

מסיני. רש"י). **בקצרה פטור:** אבל אם יצא מיד בדרך הקצרה ביותר ולא השתחוה ולא שהה, פטור.

זו היא מצות עשה שבמקדש שאין חייבין עליה: כלומר טומאה שקרתה לו בתוך העזרה שעליו לצאת מיד החוצה, היא מצוות עשה של **וַיִּשְׁלַחוּ מִן הַמִּחֲנֶה כָּל צָרוּעַ וְכָל זָב וְכָל טָמֵא לִנְפֹשׁ**, שאם בית דין וכהן משיח הורו בשוגג שמותר לו להישאר, אינם חייבים על כך פר חטאת, כמבואר בגמ'.

ואיזו היא מצות עשה שבנדה שחייבין עליה: כלומר שאם בית דין הורו בשוגג להיתר הם חייבים עליה -

היה משמש עם הטהורה ואמרה **לו נטמאתי:** אם שימש עם אשתו טהורה, ואמרה לו נטמאתי עכשיו בטומאת נדה, והוא פרש ממנה מיד, חייב, לפי שביציאתו יש לו הנאה כביאתו, אלא עליו להמתין שימות האבר (- שלא יהיה לו קישוי אבר) ורק אז לצאת, וכיון שיצא בקישוי אבר חייב כאילו בא על הנדה, ואם בית דין הורו שמותר לו לפרוש מיד, הם חייבים.

רבי אליעזר אומר, נאמר בתורה **"או נפש אשר תגע בכל דבר טמא או בנבלת חיה טמאה או בנבלת בהמה טמאה או בנבלת שרץ טמא, ונעלם ממנו והוא טמא ואשם"**, ומכך שהתורה הסמיכה את המילים "טמא ונעלם" אנו לומדים שחייב קרבן עולה ויורד רק אם שגג בכך שלא ידע שהוא נטמא, ולא אם שגג שנעלם ממנו המקדש או הקודש.

נמצא שרבי אליעזר חולק על תנא קמא בתחילת המשנה שאמר שחייב בין על העלם טומאה ובין על העלם מקדש. המשנה מביאה דעות נוספות בעניין:

רבי עקיבא אומר: מכך שהתורה הסמיכה את המילים **"וְנִעְלַם מִמֶּנּוּ"** והוא טמא אנו לומדים שחייב קרבן רק שגג בהעלם טומאה ולא אם שגג בהעלם מקדש או קודש, והגמ' תבאר במה הם חולקים.

ר' ישמעאל אומר: חייב בין על העלם טומאה ובין על העלם קודש ומקדש, והגמ' תבאר במה הוא חולק על תנא קמא.

גמרא: אמר ליה רב פפא לאביי: מדוע משנתנו אמרה "ידיעות הטומאה שנים שהן ארבע?" והרי כיון שמשנתנו אינה מתייחסת למספר ההעלמות, אלא למספר הידיעות, וכלשון המשנה "ידיעות הטומאה", ומאחר שהוא חייב רק על העלמה שהיתה לו ידיעה בתחילה וידיעה בסוף, אם כן קשה:

וכי שתיים שהן ארבע ידיעות בלבד הם? והרי הם שתיים שהן שש!

רב פפא מפרט:

ידיעות הטומאה עצמה - בין שאכל קודש בטומאתו ובין שנכנס למקדש בטומאתו - **תחילה וסוף**. הרי שתיים מפורשות מן התורה. שהרי העלמת הטומאה מפורשת בתורה, ואין אנו מתייחסים להעלמה עצמה אלא לידיעות שקדמו והתאחרו לעבירה, נמצא שיש לך למנות שתי ידיעות מפורשות בתורה.

ועוד שתיים שאינן מפורשות בתורה: **ידיעות הקודש - תחילה וסוף**, שהרי העלמת הקודש ללא העלמת הטומאה אינה מפורשת בתורה, ובהתייחסנו לידיעות שקדמו והתאחרו לה, הרי שתיים נוספות שאינן מפורשות בתורה.

ועוד שתיים שאינן מפורשות בתורה: **ידיעות מקדש - תחילה וסוף**, שהרי העלמת המקדש אינה מפורשת בתורה, ובהתייחסנו לידיעות הרי לנו שתיים נוספות שאינן מפורשות בתורה -

נמצא שהמשנה היתה צריכה לומר 'שתיים שהן שש'!

אביי עונה לרב פפא: **ולטעמיה, תמני הויין, דהא איכא טומאה דקודש וטומאה דמקדש תחלה וסוף**: לשיטתך שאתה מתייחס הן לידיעות שבתחילה והן לאלו שלבסוף, אין המספר 'שתיים שהן שש', אלא 'ארבע שהן שמונה'. כלומר, מדוע אתה שונה את העלמת הטומאה בשתיים בלבד משום הידיעה המוקדמת והמאוחרת? והרי שתי העלמות טומאה מפורשות בתורה, אחת כשאכל קודש בטומאתו והשניה כשנכנס למקדש בטומאתו, ולפי שיטתך שאתה מונה את הידיעות, הרי השתיים הללו הם ארבע, ועוד ארבע ידיעות שאינן מפורשות בתורה כפי שהתבאר, הרי שיש 'ארבע שהן שמונה'.

דחיית דברי אביי: **הא לא קשיא, שם טומאה אחת היא**: בין שאכל קודש בהעלם טומאה, ובין שנכנס למקדש בהעלם טומאה, הידיעה היא על הטומאה שנטמא בה, וא"כ העלמת הטומאה נמנית רק כשתי ידיעות, אחת בתחילה ואחת בסוף.

מכל מקום שית הויין: כלומר חוזרים לקושיית רב פפא, שמכל מקום קשה שהמשנה היתה צריכה לומר 'שתיים שהם שש'.

תירוץ: **אמר רב פפא**: באמת יש ארבע ידיעות שהן שמונה, שתי ידיעות להעלמת טומאה ואכילת קודש, ושתי ידיעות להעלמת טומאה וכניסה למקדש, ושתי ידיעות

להעלמת קודש, ושתי ידיעות להעלמת מקדש. אלא שאת ארבע הידיעות הראשונות (= הידיעה שלפני החטא) המשנה לא מנתה, כיון שהידיעות הראשונות לא מביאות אותו לידי קרבן, שהרי כל זמן שלא יודע שחטא אינו מביא קרבן (= שהרי לאחר הידיעה הראשונה הוא שכח ואינו יודע שחייב קרבן), אבל את הידיעות האחרונות (= שלאחר החטא) המשנה מנתה, כיון שהם מביאות אותו לידי קרבן.

ואיכא דאמרי אמר רב פפא: באמת יש ארבע ידיעות שהן שמונה כנ"ל, אלא שהמשנה מנתה רק את ארבע הידיעות הראשונות שאין אותם בכל התורה. כלומר כגון האוכל חֵלֶב בשוגג, אפילו אם רק לאחר שאכל נודע לו שאכל חלב הרי הוא חייב, ואין צריך שידע לפני כן שזה חֵלֶב, אבל אצלנו במשנה צריך שהוא ידע לפני כן, ולכן המשנה מנתה אותם כיון שזהו מיוחד ב"ידיעות הטומאה", אבל את הידיעות בסוף שהם בכל התורה, כלומר שכל אדם מביא קרבן חטאת רק אם יודע שחטא, אותם המשנה לא מנתה.

*

בעי רב פפא וכו': למדנו במשנה שחייב רק אם היתה לו ידיעה בתחילה, רב פפא מסתפק מה הדין אם נגע בשרץ, וידע שנגע בשרץ אבל אינו יודע שהוא טמא בגלל נגיעתו, האם זה נחשב שהיתה לו ידיעה בתחילה או לא?

הגמ' מבררת:

היכי דמי? אם מדובר שהוא לא יודע האם שרץ מטמא או שצפרדע מטמאה (= רק שרץ כגון צב ולטאה מטמא, אבל צפרדע אינה מטמאה, ומחמת שהם דומים הוא לא יודע האם שרץ מטמא או שצפרדע מטמאה), והרי כל תינוקות של בית רבן יודעים ששרץ מטמא ולא צפרדע, שהרי זה פסוק מפורש (= **"וְזֶה לָכֶם הַטָּמֵא בְּשֶׁרֶץ הַשָּׂרִץ עַל הָאָרֶץ הַחֹלֵד וְהַעֲכָבֵר וְהַצֵּב לְמִינֵהוּ"**), וא"כ אין זה נחשב שנעלם ממנו, אלא בוודאי הוא ידע שהוא נטמא (= אף שכעת לא יודע, אבל הרי הוא למד זאת כשלמד בבית רבו, ויש כאן "ידיעת בית רבו").

לעולם ידע בטומאת שרץ: אלא מדובר שהוא יודע ששרץ מטמא, אלא שהוא נגע בחתיכת שרץ בגודל של 'כעדשה', והוא לא יודע האם שרץ מטמא בכעדשה או לא, ובזה הסתפק רב פפא האם כיון שהוא יודע שיש דבר שנקרא 'טומאת שרץ' הרי שזה נחשב לידיעה בתחילה, או כיון שהוא לא יודע ששרץ מטמא בכעדשה הרי שאין כאן ידיעה בתחילה. תיקו.

בעי רבי ירמיה: אדם שגר בבבל, והוא יודע שיש בית מקדש בארץ ישראל בירושלים, אבל הוא לא יודע את מקומו כיון שהוא מעולם לא היה שם, ונעלם ממנו מקום המקדש והוא נכנס שם בטומאה, האם כיון שהוא יודע שיש מקדש ואסור להיכנס שם בטומאה הרי שזה נחשב לידיעה בתחילה וחייב, או שרק אם ידע את מקום המקדש ואח"כ נעלם ממנו חייב.

הגמ' מבררת:

אליבא דמאן? לפי מי הסתפק רבי ירמיה? אם לפי שיטת רבי עקיבא הסובר שצריך ידיעה בתחילה, והרי לשיטתו לא חייבים על העלם מקדש אלא רק בהעלם טומאה. ואם לפי שיטת רבי ישמעאל שמחייב על העלם מקדש, והרי לשיטתו לא צריך ידיעה בתחילה.

לא צריכא: אלא הספק של רבי ירמיה הוא לפי שיטת רבי הסובר שצריך ידיעה בתחילה והוא גם מחייב על העלם מקדש, והוא סובר שידיעת רבו נחשבת לידיעה. והסתפק רבי ירמיה האם כיון שהוא יודע מבית רבו שיש מקדש בעולם ואסור להיכנס שם בטומאה הרי שזהו נחשבת לידיעה בתחילה וחייב, או שכיון שאינו יודע את מקומו הרי שיש כאן העלמה ואין כאן ידיעה בתחילה ופטור. תיקו.

*